

Minimum af Kostudgiften.

Af

Th. Sørensen.

Blandt de Husholdningsregnskaber fra Arbejdere og andre Ubemidlede, der endnu af og til komme mig ihænde, er der et enkelt, som jeg maaske i kort Ud-
drag tør meddele, fordi dette Regnskab har været mig en Opfordring til at undersøge Minimum af Kost-
udgiften.

M. J., Enke, 63 Aar gammel, Asylmoder i en lille Købstad (Hobro). Indtægt: 120 Kr. om Aaret, fri Bolig og Brændsel. Af Udgiftsposterne behøver kun at berøres Kostudgiften. Denne er 80 Kr. om Aaret, for hvilket Beløb hun faar fuld Kost hos sin Datter, der er gift med en mindre Haandværksmester. Da jeg fra min Stilling som denne Families Læge vidste, at dens Kost ikke hørte til de tarveligste, forespurgte jeg, om det nævnte Beløb virkelig kunde slaa til. Svaret lød, at der ganske vist ikke blev gjort Regning paa noget Overskud, men at man dog ansaa sig for dækket.

Tvivlende herom, foresatte jeg mig da at faa oplyst, hvor Grænsen nedad maa sættes for Kostudgiften. Tidligere har jeg — ved Undersøgelsen af vore Ar-

bejderes Kost — benyttet en Art Grænse opad, idet jeg refererede til Kostudgiften i en vel stillet Haandværksmesters Familie*), men noget andet er jo Grænser nedad. Denne sidste kan findes ved at beregne, hvor stor Kostudgiften maa være for et voxent Individ, naar Føden tilvejebringes paa den billigst mulige Maade, men dog saaledes, at Vedkommende erholder de nødvendige Næringsstoffer. Man bedes bemærke, at dette ingenlunde falder sammen med, at Kostens Kvantitet er tilstrækkelig til at skaffe Følelsen af fuldt tilfredsstillet Sult, thi hermed er ikke givet, at den indeholder tilstrækkelig Næring.

Det er til Fysiologien man maa søge, for at faa et paalideligt Grundlag for den omtalte Beregning. Jeg skal derfor tillade mig at fremdrage et Par fysiologiske Oplysninger, som allerede blev berørt paa det citerede Sted. En tilstrækkelig nærende Kost bør (efter Voit) for en jævnt arbejdende, middelstor, Mand indeholde: 100 Gram Æggehvitestof, 58 Gram Fedtstof og 500 Gram Kulhydrater (Melstof og Sukker) daglig. Dog maa tilføjes, at der for Tiden ikke stilles saa store Krav til Mængden af Æggehvitestof, men her blive vi foreløbig staaende ved Voit. Har Manden ikke legemligt Arbejde af Betydning, kan Behovet reduceres med omtrent $\frac{1}{3}$, medens det paa den anden Side maa forøges, naar han har anstrengende Arbejde.

De anførte Kvantiteter af de 3 Næringsstoffer vil en Mand nu rigelig erholde ved følgende Sammensætning af den daglige Kost, som her i Landet turde nærme sig til at være den billigst mulige:

---

*) Nationaløkonomisk Tidsskrift, Aargangen 1888, 5te Hefte.

- 1 $\frac{1}{4}$ Pund Rugbrød,
- $\frac{1}{2}$ Pund Byggryn,
- $\frac{1}{10}$ Pund Svinefedt,
- 1 Pot skummet Mælk,
- $\frac{1}{6}$ Pund mager Ost.

Denne daglige Kost vil altsaa være tilstrækkelig nærende, naar man ikke har meget anstrengende Arbejde. En anden Sag er, at Ganen maa være fuldstændig uforvænt, for ikke at finde den yderst tarvelig. I Virkeligheden indskrænker Sammensætningen sig nemlig til at give Fedtebrød med Ost ved de tørre Maaltider, og Vandgrød eller Mælkemad til Middag. Uden Forhøjelse af Udgiften — og med Bibeholdelse af Næringsværdien — kan dog Ærter eller Kartoffelmos afvexle med Byggroden som Middagsmad.

Gaar man ud fra de nuværende Priser i Detailudsalg (Februar 1891), vil en Mands aarlige Udgift til en saadan Kost være 95 Kr. i Hobro og 80 Kr. i de omliggende Landdistrikter, idet der daglig medgaar resp. 26 Øre og 22 Øre*). Hvorledes det vilde stille sig i København, tør jeg ikke med Bestemthed afgøre. Men dersom man gaar ud fra Detailpriserne i 1885, som jeg tilfældigvis kender, blev Udgiften 111 Kr. i Hovedstaden; for Øjeblikket (Februar 1891) kan den da vistnok her ansættes til at være omkring 115 Kr. Hvad angaar en voxen Kvindes Forbrug, vil dette, forsaavidt hun ikke har legemligt Arbejde af Betydning — altsaa f. Ex. ikke er beskæftiget udenfor den sædvanlige

---

*) At Beløbet bliver mindre paa Landet end i Byen skyldes dels Mælken, dels Rugbrødet; for det sidstes Vedkommende blandt andet fordi der paa Landet som Regel bages hjemme gennem alle Samfundslag.

Husgerning —, være omtrent $\frac{2}{3}$ af den jævnt arbejdende Mands*). For hende bliver saaledes den aarlige Udgift til en saadan Kost: 63 Kr. i Hobro, 53 Kr. i de omliggende Landdistrikter, og formentlig 77 Kr. i København. Er hendes Legemsvæxt mindre kraftig end Mandens, vil Behovet og Udgiften maaske endnu kunne reduceres lidt.

Lad os et Øjeblik fæste Opmærksomheden specielt paa det Beløb, som i Hobro vilde medgaa til den billigst mulige Kost for en Kvinde, der ikke har legemligt Arbejde af Betydning. Dette var jo 63 Kr. aarligt. Det bliver da nogenlunde forstaaeligt, at den omtalte Asylmoder kunde hos sin Familie faa fuld Kost for 80 Kr. om Aaret, uden at denne hørte til de tarveligste; af Nydelsesmidler var blandt andet Kaffe indtraadt i dens Sammensætning, ligesom Flæsk og fersk Fisk ingenlunde var udelukket.

Jeg agter dog ikke at blive staaende ved denne meget begrænsede Anvendelse af de fundne Tal. Analogislutninger til de øvrige smaa Købstæder, ligesom ogsaa til største Parten af Landdistrikterne, turde nemlig ikke være utilstedelige. Drages saadanne, ville de paa-gældende Oplysninger have deres praktiske Interesse f. Ex. for Alderdomsforsørgelsen af Ubemidlede. Vel er Diskussionen om denne Sag foreløbig bragt til Afslutning ved den bekendte Lov, der ligesaa lidt fastsætter nogen Understøttelse af en bestemt Størrelse, som den kræver nogen Selvhjælp. Men alligevel vil det næppe være ørkesløst, om der skaffes Klarhed over, hvad

---

*) Jeg beder bemærket, at her er tænkt paa ældre Kvinder, der ikke længere have Børn at passe, forsaavidt de ere gifte — altsaa kun med en ubetydelig Husholdning.

der i By og paa Land strengt nødvendig udfordres til de Gamles Underhold.

Naar en Mand efter det 60de Aar tænkes at tilbringe Resten af sin Levetid uden at arbejde, behøver hans Forbrug af Fødemidler kun at være $\frac{2}{3}$ af den jevnt arbejdende Mands (jfr. tidligere). Det samme vil ogsaa paa det nærmeste være Tilfældet med en Kvinde under lignende Omstændigheder. Maaske burde nok Kvindens Forbrug sættes lidt lavere end den ferierende Mands, idet man vil mindes, at ikke alene Arbejdet, men ogsaa Legemsvæxten betinger Størrelsen af det nødvendige Forbrug. Men jeg undlader dette med Forsæt, i Betragtning af, at de to Køns Legemsbygning næppe differerer saa meget i Arbejderklassen, som Tilfældet er i andre Samfundslag. Herefter skulde da den aarlige Udgift til en tilstrækkelig nærende Kost, sammensat paa den billigst mulige Maade, være for hver af dem: 53 Kr. i Landdistrikterne, 63 Kr. i smaa Købstæder, og 77 Kr. i København. Vel at mærke, støtter Beregningen sig jo til et bestemt Tidspunkts Priser paa de Fødemidler, som indgik i den beskrevne Kost, men blandt disse sidste vil navnlig Rugbrødet ved sine Prissvingninger kunne fremkalde ikke ubetydelige Ændringer af Beløbene. Endvidere maa bemærkes, at her ikke er medtaget Nydelsesmidler (Brændevin og Kaffe).

Lad os med hine Tal for Øje genkalde i Erindringen den Alderdomsforsørgelse, som det Berg-Hørupske Forslag stillede i Udsigt. Understøttelsen skulde være til en enlig Kvinde: 100 Kr. paa Landet, 120 Kr. i Provinskøbstæder, 150 Kr. i Hovedstaden; til en enlig Mand: 120 Kr. paa Landet, 150 Kr. i Provins-

købstæder, 200 Kr. i Hovedstaden; til et Ægtepar: 200 Kr. paa Landet, 240 Kr. i Provinskøbstæder, 300 Kr. i Hovedstaden.

Hermed kan man selvfølgelig ikke strax sammenholde mine ovenfor anførte Tal, thi først og fremmest maa da Bolig og Brændsel rykkes omtrent op i Linie med Kosten som Fornødenhedsgenstand.

De af mig i sin Tid offentliggjorte Arbejderregnskaber viste nu, at i de undersøgte Landkommuner var den billigste Husleje 20 Kr., og Brændselsudgiften mindst af samme Størrelse; i Hobro var den billigste Husleje 30 Kr. og den mindste Brændselsudgift ligeledes ca. 30 Kr.*). I København synes den billigste Leje af Etværelseslejligheder at være 60 Kr.**), medens den mindste Brændselsudgift her vel omtrent kan sættes til henimod 40 Kr. Lægges da sammen de 3 Hovedudgiftsposter, hvormed vi hidtil have beskæftiget os, faa vi følgende Beløb, hvortil i Parenthes er føjet Understøttelserne efter det Berg-Hørupske Forslag:

Naar Vedkommende ikke arbejde	Landdistrikter	mindre Købstæder	København
for en enlig Kvinde	93 Kr. (100 Kr.)	123 Kr. (120 Kr.)	177 Kr. (150 Kr.)
for en enlig Mand	93 Kr. (120 Kr.)	123 Kr. (150 Kr.)	177 Kr. (200 Kr.)
for et Ægtepar	146 Kr. (200 Kr.)	186 Kr. (240 Kr.)	254 Kr. (300 Kr.)

*) Bidrag til Belysning af Købstadarbejderes Vilkaar, samt Markarbejderes Vilkaar i jyske Hedeamter.

***) Tabelværk til Københavns Statistik Nr. 9.

I Anledning af denne Sammenstilling maa dog bemærkes, at for Provinsbyernes Vedkommende vedrøre mine Tal kun de mindre, medens B.-H.s Tal omfatte alle Provinskøbstæder.

Under den opstillede Forudsætning, at de Gamle ikke arbejde mere og altsaa heller intet fortjene, samt endvidere under Forudsætning af, at de ikke tingede sig ind hos Familie, men førte egen Husstand, vil det ses, at de foreslaaede Understøttelser lige kunde slaa til. Forsaavidt i alt Fald, som de gjorde det muligt at gennemføre den tarveligste Levemaade, og der endda som Regel blev et Overskud tilbage til Beklædningsgenstande og Nydelsesmidler. For de enlige Kvinder vilde dog dette Overskud være forsvindende, eller snarest substitueres af et Underskud. Men dersom vedkommende Gamle tingede sig ind hos en nær beslægtet, og denne paa Grund af Familieforholdet ikke forlangte at have noget Udbytte ud deraf, turde samtlige Beløb ogsaa nok slaa endel bedre til. Da kunde vel nemlig de to Poster: Husleje og Brændselsudgift bortfalde for største Delen, og i saa Tilfælde behøvede Kosten særlig for de Gifte ikke at være sammensat paa den billigst mulige Maade.

Gaar man paa den anden Side ud fra, at en Mand eller Kvinde af Haandarbejdernes Klasse endnu en Tid efter det 60de Aar kan paatage sig Arbejde — idetmindste lettere —, forsaavidt Sygdom ikke har tilintetgjort Arbejdsevnen, da behøvede Satserne ikke at være saa høje. En saadan Forudsætning turde nu være en hel Del naturligere end den først opstillede. Hvor mange af Aandens Arbejdere opgive vel deres Livsgerning ved den nævnte Alder? Efter mit Skøn

vilde det derfor være en Støtte, som ikke var til at kaste Vrag paa, om Kommunerne i Henhold til Alderdomsforsørgelsesloven, saaledes som denne er kommen til at lyde, give de dertil kvalificerede Trængende følgende aarlige Hjælp efter det 60de Leveaar, forsaavidt der endnu er Arbejdsevne tilstede. Til en enlig Kvinde: paa Landet 55 Kr., i Smaabyer 65 Kr., i København 80 Kr.; til en enlig Mand: paa Landet 80 Kr., i Smaabyer 95 Kr., i København 115 Kr.; til et Ægtepar, naar begge eller dog Manden (den naturlige Forsørger) er over 60 Aar: paa Landet 135 Kr., i Smaabyer 160 Kr., i København 195 Kr. I de middelstore Provinsbyer maatte de respektive Beløb vel sættes mellem de for Smaabyer og for København anførte, hvilken Henstilling ogsaa i det følgende bedes erindret.

Disse Tal ere, som man vil have lagt Mærke til, ikke grebne ud af Luften. Ved en saadan Understøttelse var nemlig Vedkommende sikret en i alt Fald tilstrækkelig nærende Kost. Men forhaabentlig vilde Arbejdsindtægten tilstede Tilføjelser til den af mig beskrevne Kost, foruden at kunne dække de øvrige Udgiftsposter.

Bliver den paagældende derimod efter det 60de Aar arbejdsudygtig, enten paa Grund af daarligt Helbred eller paa Grund af Alderdomssvaghed, da vilde jeg finde følgende Satser passende. For en enlig Mand eller Kvinde: paa Landet 120 Kr., i Smaabyer 150 Kr., i København 200 Kr.; for et Ægtepar, naar det er Manden, som er arbejdsudygtig: paa Landet 200 Kr., i Smaabyer 240 Kr., i København 300 Kr. Jeg tænker mig nemlig, at de

fleste arbejdsudygtige Gamle ville foretrække at slaa sig ned hos en nær beslægtet, hvad der jo, som berørt, formentlig maatte medføre, at der for de nævnte Beløb kunde ydes en Kost, som ikke behøvede at være sammensat paa den billigst mulige Maade. Iøvrigt henvises til den tidligere Tabel og de dertil knyttede Bemærkninger, som forklare Grunden til, at jeg her paa det nærmeste har kunnet slutte mig til de Berg-Hørupske — eller maaske rettere Rubinske — Satser*).

Lad mig dog gentagende minde om, at mine Tal helt igennem referere sig til et bestemt Tidspunkts Priser paa Fødemidler, saaledes at de selvfølgelig maa variere noget efter Prissvingningerne. Men Tanken med denne Henstilling har hovedsagelig ogsaa kun været at give Kommuneraadene nogle Vink om, hvorledes Understøttelsessatserne lade sig beregne, særlig med Henblik paa den væsenligste Udgiftpost — Kosten.

Som det foregaaende vil have vist, er der ved eventuel Understøttelse til et Ægtepar kun taget Hensyn til Mandens Alder og Arbejdsevne, eftersom hin er den naturlige Forsørger. Naar der specielt er set bort fra mulig Arbejdsudygtighed hos Hustruen, skyldes saadant den Betragtning, at da vi kun have at gøre med ældre Folk, maa vi som Regel vente at staa overfor et Hjem uden Børn, hvorfor ikke engang Husførelsen vil stille synderlig Krav til Hustruen. Imidlertid har jeg ikke til Hensigt at komme nærmere ind paa disse eller andre Spørgsmaal, som vedrøre Lovens Fortolkning. Denne maa jo blive Kommuneraadenes og Administrationens Sag.

---

*) Det er en bekendt Sag, at de statistiske Data, hvorpaa hint Forslag hvilede, væsenlig skyldtes Kontorchef Rubin.